

AȘEZĂRI GETO-DACICE APĂRATE NATURAL ȘI FORTIFICATE DIN MUNTENIA

George Trohani

Așezările geto-dacice, indiferent de tipul lor, au fost clasificate de diverși cercetători în mai multe feluri. O primă categorie a ținut seama de caracterul social-politic¹, o a doua de situarea geografică², iar o a treia categorie de diverse criterii coroborate cu fortificarea sau nefortificarea lor³. În cele de față ne vom mărgini în a prezenta pe scurt așezările apărate natural și fortificate.

În privința situației în termen ele pot fi:

1. Situate pe boturi de deal, de obicei în apropierea apelor;
2. La confluența unor râuri sau văi;
3. Pe un vârf de deal;
4. Pe grind, tell neolitic sau ostrov.

Dacă sunt sau nu fortificate clasificarea este simplă:

1. Nefortificate și apărate natural prin pante abrupte dispuse pe 3 sau chiar 4 laturi. Constituie majoritatea așezărilor, indiferent de mărimea lor;
2. Fortificate artificial:
  - a) cu șanț de apărare – unul sau dublu;
  - b) cu șanț și val;
  - c) cu val de pământ;
  - d) cu val din nucleu de piatră; cărămizi; vitrificat;
  - e) cu zid de piatră

Din păcate trebuie să menționăm însă încă de la început că foarte puține dintre ele au fost intens și serios cercetate prin săpături arheologice. În Tabelul următor prezentăm pe scurt principalele caracteristici:

---

1. R. Vulpe – **Așezări getice din Muntenia**, București, 1966

2. D. Șerbănescu și G. Trohani – Ialomița, I, Slobozia, 1977, p. 62

3. M. Turcu – **Geto-dacii din Câmpia Munteniei**, București, 1979, p. 81

Nr. crt.	Așezarea și datarea	1 bot de deal		2 confluență		1-2 bot de deal la confluență		3 vârf deal		4 grind, tell ostrov	
		nef.	fort.	nef.	fort.	nef.	fort.	nef.	fort.	nef.	fort.
1	ALBEȘTI sf. IV-III						val-căr. șanț				
2	BUCUREȘTI RADU-VODA III-II								șanț		
3	BUDEASA MICĂ III-I?				șanț ?						
4	CETĂȚENI II-70 a. Hr.								zid platră		
5	CRAȘANI sf. II mijl. I		șanț val șanț								
6	DRIDU METEREZE IV-III ?				șanț						
7	GURA VITIOAREI II-I ?	?									
8	HOMORICIU ?								val pietre		
9	ORBEASCA DE SUS sf. V-IV		șanț val căr.								
10	PIETROASA CRUIU DARIU III-mijl. I								șanț val		
11	PLEASOV mijl. II - înc. I		șanț val								
12	PLOPENI II-I		șanț val								
13	POPEȘTI II-I		șanț val								
14	RADOVANU GHERGALAU I a. Hr.		val șanț platră								
15	RADOVANU - GORGANA II III - mijl. II		șanț								
16	SLANIC II-I							?			
17	SPRÂNCENA- TA - GALMEE I a. Hr.		șanț val								

Nr. crt.	Așezarea și datarea	1 bot de deal		2 confluență		1-2 bot de deal la confluență		3 vârf deal		4 grind, tell ostrov	
		nef.	fort.	nef.	fort.	nef.	fort.	nef.	fort.	nef.	fort.
18	TINOSU IV-III		șanț val. căr								
19	TARCOV mijl. I a. Hr. - Ip. Hr.								val zld		
20	TRIVALEA MOȘTENI mijl. IV-sf. III		șanț val șanț val								
21	VIESPEȘTI II-I		val; șanț								
22	ZIMNICEA IV-III										val; șanț șanț
23	CASCIOA- RELE IV-III		șanț val; zld p.								
24	BORDUȘANI ia. Hr. - Ip. Hr.										tell
25	CARLOMA- NEȘTI II-I							X			
26	GRADIȘTEA II-I							X			
27	SNAGOV II-I										ostr.
28	VALEA LUPULUI CHICHILĂU II-I							X			
29	VLADICEAS- CA sf. III-I										ostr. tell
30	BRAEȘTI II-I							X			
31	CAȚELU NOU II-I	X									
32	GIURGIU- MALU ROȘU II-I	X									

La acestea, despre fiecare dintre ele, (fig. 1) s-ar mai putea spune:

1. ALBEȘTI⁴, com. Vedea, jud. Teleorman – la confluența pârâului lui Burdea cu râul Vedea, pe Dealul Panait, punctul „La Cetate”. De formă aproape triunghiulară, cu pantele de nord, sud și est abrupte. Latura de vest este fortificată semicircular pe o lungime de circa 180 m.

Șanțul în formă de U cu fundul ușor alveolat, are o adâncime de 0,90-1 m de la nivelul de săpare, o lățime la gură de 4,25-5,50 m, iar la fund de 2,50-3,75m. Între șanț și val, pe o distanță ce variază între 2,60-7 m se află berma. Valul are în prezent o înălțime de 0,50-10 m și o lățime maximă de 5, 60 m.

Format din pământul aruncat din săparea șanțului, valul conține bucăți de chirpic cu urme de paie și bârne precum și cărămizi (25 x 15 x 8 cm) arse. Bârnel depuse în șiruri orizontale alternând cu altele verticale formau la suprafață o palisadă. Întreaga compoziție a valului este arsă până la vitrificare. Spre exterior pereții valului sunt verticali, ei fiind sprijiniți de contraforți nepătrunși de foc și alcătuiți dintr-un pământ galben scos din partea inferioară a șanțului.

Valul, ce acoperă o locuire din prima epocă a fierului (sec. X-IX a Hr.) închide o suprafață de 2-2,5 ha ce reprezintă interiorul unei cetăți de refugiu. La poalele dealului pe care se înalță cetatea, în sec. II-I a Hr. s-a constituit o așezare deschisă geto-dacă, iar unul dintre locuitorii ei, un luptător, a fost înmormântat în mijlocul cetății (Fig.2).

2. BUCUREȘTI – RADU VODĂ⁵ – deal din centrul capitalei ce reprezintă un martor desprins din terasa stângă a Dâmboviței. Locuirea geto-dacă, destul de intensă, este reprezentată prin câteva gropi menajere și un cuptor. Șanțul este mai mult bănuț deoarece locuirea feudală din sec. XVII a distrus în majoritate toate urmele mai vechi.

3. BUDEASA MICĂ⁶, com. Argeș – pe Dealul Văcăreasca în locul numit la Cetate, Cetatea Jidovilor, Cetatea lui Mircea sau Cula lui Mircea ce este situat între pâraiele Budeasa Mică la vest și nord-vest și Cristeasca la est și nord-est. Șanțurile sunt adânci de 1-3 m. Nu s-au făcut săpături arheologice.

4. CETĂȚENII DIN VALE⁷, com. Cetățeni, jud. Argeș – pe platoul din vârful monticolului stâncos situat între două văi, sub clădirile actualului schit. Zidul de apărare, situat în apropierea și paralel cu marginea abruptă a platoului, bara în același timp singurul drum de acces dinspre vale. Păstrat pe o înălțime de 0,30-0,40 m are o grosime de 2-2,50 m și este prevăzut cu două paramente alcătuite din bolovani de gresie locală, sumar ciopliți și așezați ordonat. Embletonul constă din fragmente de gresie și pietre de râu. În interiorul cetății se află un turn locuință, trei cisterne precum și diferite peșteri lăcașuri de cult. Dacă cetățuia a

4. D. Berciu și E. Moscalu – SCIV, 23, 1972, 4, p. 633-640; E. Moscalu – Cercetări Arheologice, III, MIRSR, 1979, p. 339-346

5. VI. Zirra – București, I, 1954, p. 135-137, 412-414

6. P. Dicu – Junimea, Pitești, 24-25, 1979, p. 172-173

7. R. Vulpe – op. cit., p. 38-42; D. V. Rosetti și L. Chițescu – BMI, 42, 1973, 4, p. 55-58; L. Chițescu și colab. – Cercetări Arheologice, VI, MIRSR, 1983, p. 73-77

fost distrusă în jurul anului 70 a. Hr. așezarea geto-dacă de la piciorul monticolului, al cărui început datează și el din sec. II a. Hr., continuă a fi locuită în tot sec. I a. Hr. (Fig.1).

5. CRĂSANI⁸, com. Balaciu, jud. Ialomița – punctul Piscu Crăsani pe un promotoriu înaintat al terasei înalte a Ialomiței cu o suprafață inițială de circa 2 ha. Așezarea fortificată de tipul pinten barat are laturile de est și vest foarte abrupte, latura de nord are panta mai lină, pe ea amenajându-se mici terase locuite încă din neolitic. Latura de sud care face legătura cu restul terasei a fost fortificată prin două șanțuri paralele adânci de circa 10 m și cu o lățime actuală de 50 m. Ele au accentuat probabil o văioagă naturală care apoi prin eroziune s-au transformat într-o ravenă cu pereți verticali. Apoi ele s-au colmatat prin prăbușirea unui val fără palisadă. Este de menționat faptul că în jurul acestei așezări gravitau patru așezări deschise și probabil o necropolă.

6. DRIDU⁹, jud. Ialomița – punctul Metereze de pe malul drept al Ialomiței, la confluența cu Prahova. Reprezintă un pinten de terasă mărginit la vest nord-vest de apele celor două râuri, iar la est și nord-est de pante abrupte înalte de 12-25 m. Punctul a mai fost locuit în neolitic (cultura Dudești), sec. XII-IX a. Hr., sec. I a. Hr.-I p. Hr. și sec. XI-XIII. Existența unui șanț de apărare în sec. IV-III a. Hr. ar trebui, după părerea noastră, mai bine argumentată.

7. GURA VITIOAREI¹⁰, or. Vălenii de Munte, jud. Prahova – punctul Cetățuia de pe Dealul Movila este situat pe malul stâng al Teleajenului la confluența cu Valea Danciului. Înălțimea față de râu este de 114 m, iar dealul are forma unui trunchi de con mărginit de pante abrupte și prăpăstioase, doar latura de est, ce asigură o legătură mai ușoară cu restul dealului a fost probabil fortificată artificial. Săpături arheologice nu s-au efectuat.

8. HOMORICIU¹¹, com. Izvoarele, jud. Prahova – punctul Cetățuia a fost locuit începând cu epoca bronzului (cultura Monteoru). Atribuirea epocii geto-dace este ipotetică.

9. ORBEASCA DE SUS¹², com. Orbeasca, jud. Teleorman – punctul la Cetate se află pe un promontoriu de formă alungită de pe terasa superioară a Teleormanului. Laturile de est și nord sunt foarte abrupte și înalte de circa 30 m. În schimb, laturile de vest și sud, semicirculare, sunt separate de restul terasei printr-un șanț dublat de un val, lungi fiecare de circa 300 m. Cetatea, cu o suprafață de 2.5 ha. a fost locuită și fortificată încă din perioada de început a epocii bronzului – culturile Cernavoda III și Glina. Un val cu palisadă a fost construit și în sec. XII-X a. Hr. Șanțul geto-dac este adânc de 1,90 m și lat de ± 10m. Spre cetate se află mai întâi o bermă de 0,50 - 1 m apoi un val lat de 3,60-11,75 m și înalt de 0,35 - 1,05 m. Nucleul valului se compune dintr-un șir de bărne

8. R. Vulpe - op. cit., p. 42-46; N. Conovici și M. Neagu - Materiale CA, Brașov, 1983, p. 196-198.

9. V. Mihaie - Magazin Istoric, 15, 1981, 2(167), p. 30-32.

10. E. Comșa și V. Georgescu - SCIVA, 32, 1981, 2, p. 279-282.

11. Gh. Petrescu-Sava și I. Nestor - RPAN, II-IV, iul. 1940, p. 71-88.

12. E. Moscalu și C. Beda - Cercetări Arheologice, III, MIRS, 1979, p. 368-370

orizontale, pari verticali și cărămizi de lut puternic arse și perforate. Concomitent se reface și palisada de deasupra valului prin ridicarea, din lemn, a unor turnuri de pază acoperite cu țigle și înalte de 3-4 m.

10. PIETROASA – GRUIU DARII¹³, jud. Buzău – pe un promotoriu. Fortificația s-a construit în două etape. Cercetările n-au fost încă publicate.

11. PLEASOV¹⁴, com. Lunca, jud. Teleorman – punctul La Cetate se află pe un bot de deal de pe terasa stângă a Oltului ce înaintază în luncă. De formă ovală are pantele de nord, vest și sud abrupte. În zona de est și nord-est, pe unde inițial se făcea legătura cu platoul terasei, s-a săpat șanțul și s-a ridicat valul. Șanțul, adânc de peste 5 m, are o lățime de circa 20 m, iar valul ce măsoară pe culmea sa 105 m lungime, este azi înalt de 4 m și lat la bază de 14 m. Construit din straturi succesive de argilă roșcată și pământ gălbui, bine bătătorite, în genul așa ziselor „temelii olbiene”, în plină panta valului sunt înfipte bârne de lemn ars și pari groși aparținând unei palisade. Interiorul așezării era intens locuit.

12. PLOPENI¹⁵, jud. Prahova – un pinten de deal lângă Valea Humei, de formă triunghiulară cu vârful spre râu. Nu s-au făcut săpături arheologice.

13. POPEȘTI¹⁶, or. Mihăilești, jud. Giurgiu – pe un pinten al terasei Argeșului ce formează un lung promotoriu de formă triunghiulară. Marile lucrări de fortificație au fost făcute la sfârșitul epocii bronzului, geto-dacii au reamenajat doar în parte șanțul în scopuri tot defensive. În schimb chiar pe val, ce fusese în mare parte aplatizat, și-au construit unele locuințe.

14. RADOVANU–GHERGĂLAU¹⁷, jud. Călărași – pe terasa înaltă a Argeșului. De formă ovală cu trei părți din pante abrupte, iar a patra, ce asigură legătura cu terasa a fost fortificată. Mai întâi s-a ridicat pe un traseu arcuit un val de pământ ce are azi o înălțime de 2,40 m. Paralel cu el, spre interior, se află șanțul din care s-a scos pământul pentru ridicarea valului. Șanțul era placat cu lespezi de piatră aranjate ca un zid formând astfel un parapet contra alunecărilor. Adânc de 1,40 m și cu o deschidere în partea superioară de 6 m era prevăzut pe malul dinspre așezare cu două trepte (Fig. 1/c).

15. RADOVANU – GORGANA a II-a¹⁸ – în apropierea celei precedente pe un promontoriu triunghiular cu pantele foarte abrupte. Un prim șanț este săpat de purtătorii culturii Coslogeni. Geto-dacii fortifică laturile de sud și est cu un șanț în formă de U, adânc de 3,20-3,80 m și lat de 3,75-4,20 m, ce urmărește configurația terenului. Nu s-a putut stabili dacă era dublat de un val sau palisadă.

Într-o fază ulterioară, cuprinsă între ± 150 – ± 60 a Hr. șanțul este nivelat, iar așezarea cunoaște maximul de dezvoltare. Raporturile dintre aceste două fortificații ar trebui studiate mai amănunțit.

13. săpături Fl. Preda și V. Dupoi; N. Conovici – SCIVA, 31, 1980, 2, p. 323

14. C. Preda – Thraco-Dacica, VII, 1986, p. 71-100

15. informație Mircea Babeș; verificare teren R. Andreescu

16. R. Vulpe – op. cit., p. 27-38; săpături recente Al. Vulpe

17. S. Morintz și D. Serbănescu – Thraco-Dacica, VI, 1985, p. 5-28

18. E. Comșa – Symposia Thracologica, 7, Tulcea, 1989, p. 108

16. SLANIC¹⁹, jud. Prahova – dealul Piatra Verde din marginea cartierului Groșani. Nu s-au făcut săpături arheologice și este în mare parte distrusă.

17. SPRÂNCENATA – GĂLMEE²⁰, jud. Olt – pe un pinten de teren desprins din terasă printr-o văioagă naturală. Înconjurat la nord, vest și sud de pante abrupte el beneficiază de o vizibilitate perfectă pe o rază de 25-30 km. În partea de est, pe unde se făcea legătura cu restul terasei, o fostă văioagă naturală cu o deschidere în partea superioară de 40-50 m a fost adâncită de locuitorii cetății și transformată în șanț de apărare. Pământul rezultat a fost depus spre interiorul cetății rezultând un val, azi înalt de 1,90 m. Între fundul șanțului și culmea valului diferența de nivel era de circa 9 m. Valul, lat la bază de aproape 7 m, este alcătuit din straturi alternative de pământ. Cetatea, de formă ovală, a început a fi locuită la sfârșitul primei jumătăți a sec. II a. Hr. și cuprinde patru niveluri de locuire (Fig.2).

18. TINOSU²¹, jud. Prahova – pe un colț proeminent al terasei stânga a Prahovei. De formă triunghiulară este prevăzută cu pante abrupte spre Prahova. În schim spre nord-est și est legătura cu câmpul a necesitat lucrări de fortificare – șanț și val de pământ – încă din epoca bronzului, lucrări ce au fost reamenajate de geto-daci. Pe această latură, lungă de 82 m, s-a ridicat un zid cu turte-cărmizi arse, peste care s-a înălțat apoi valul. Locuirea geto-dacă din sec. I a. Hr. – I p. Hr. a abandonat sistemul defensiv, acoperind valul cu locuințe (Fig. 2.).

19. TÂRCOV²², com. Pârscov, jud. Buzău – punctul Piatra cu Lilieci de pe culmea unui deal. Latura de sud este stâncoasă și aproape verticală. Spre nord și nord-vest înclinarea pantei este relativ abruptă iar spre sud-vest este lină și amenajată în patru terase prin placarea cu bolovani. Pe terasa a IV-a, cea mai joasă, pe unde se pătrundea în așezare, s-au ridicat pe cele două laturi de ESE și VNV câte un val de pământ. Un alt element de fortificație, dar care trebuie mai bine cercetat în viitor, îl reprezintă eventualele ziduri, late de 1,20 m, din bolovani de piatră și înălțate pe marginea teraselor.

20. TRIVALEA – MOSTENI²³, jud. Teleorman – punctul la Palancă situat pe un promotoriu de pe terasa superioară dreaptă a râului Teleorman. De formă triunghiulară are pantele dinspre nord, est și sud foarte abrupte, doar latura de vest făcând legătura cu platoul și de aceea a fost fortificată. Venind dinspre platou trebuia trecut mai întâi un șanț adânc de 1,10 m și cu o deschidere la gură de 2 m. Urma un val din pământ ars, de formă semicirculară formând un fel de bastion, înalt astăzi de 0,50-0,60 m și lat de 4 m. În continuare, spre interiorul cetății de afla șanțul principal, azi complet nivelat, adânc de 1,70 m și cu o deschidere a gurii de 4 m. Ultimul obstacol era un nou val din pământ ars, de formă semicirculară cu o lungime de 110 m, o lățime actuală de 4,50 m și o

19. vezi nota 11

20. C. Preda – *Geto-dacii din bazinul Oltului inferior. Dava de la Sprâncenata*, București, 1986

21. R. Vulpe – op. cit., p. 47-51; E. Comșa – *Thraco-Dacica*, II, 1981, p. 240 pentru săpăturile Magdei

Tzony

22. G. Trohani și R. Andreescu – *Cercetări Arheologice*, IX, MNIR, 1992, p. 46-51

23. E. Moscalu și C. Beda – *Cercetări arheologice*, III, MIRS, 1979, p. 361-368

înălțime de 0,30-0,40 m. Înălțat din pământ ars, din bârne și nuiete beneficia și de o palisadă dublă de pari și nuiete împletite, lipite cu lut.

21. VIESPEȘTI (TUFISU)²⁴, com. Spâncenata, jud. Olt – un mamelon de formă dreptunghiulară. Nu s-au efectuat săpături arheologice.

22. ZIMNICEA²⁵, jud. Teleorman – un promontoriu înalt și prevăzut cu pante abrupte. La nord, est și sud-est se află săpat un prim șanț ce separă așezarea de restul terenului. La circa 20 m în spatele lui, pe laturile de est și sud-est, este săpat un al doilea șanț. În colțul de nord-est, de-a lungul marginii platformei, se înalță un „val” ce este de fapt o fostă dună. Locuirea conține cinci niveluri din sec. IV-I a. Hr., fortificația aparținând doar primei perioade (Fig. 2).

23. CASCIOARELE²⁶, jud. Călărași – punctul D'aia parte.

Celelalte așezări trecute în tabel – Bordușani²⁷, Cârlomanești²⁸, Grădiștea²⁹, Snagov³⁰, Valea Lupului-Chichilău³¹ (jud. Buzău), Vlădiceasca³², Brăești³³ (jud. Buzău), Cățelu Nou³⁴, Giurgiu-Malu Roșu³⁵ – doar în funcție de gradul mai intens al cercetării lor ori după cel al importanței, datând din sec. II-I a. Hr., nefiind fortificate nu mai insistăm asupra lor.

CONCLUZII – în ceea ce privește așezările fortificate se constată o predominare a celor din sec. IV-III a. Hr. în zona Teleormanului și a Argeșului inferior. Cele din sec. II-I a. Hr. sunt mai puține, dar răspândite pe tot teritoriul studiat.

În privința alegerii terenului predomină cele de pe boturi de deal, urmând cele de pe vârfuri de deal. Tehnica de construcție este relativ simplă – șanț și val; cărămida sau piatra fiind foarte rar folosite. Palisadele sunt întâlnite relativ frecvent. Interesantă este și utilizarea straturilor alternative gen „temelii olbiene” la ridicarea valurilor.

Dar ca o concluzie generală reiese necesitatea unei cercetări mult mai aprofundate și mai ales o atentă publicare a lor.

24. perieghează G. Trohani

25. I. Nestor – Studii, II, 1949, 1, p. 116-125; idem – SCIV, II, 1950, 1, p. 93-102; R. Vulpe – op. cit., p. 19-27.

26. cercetări V. Sârbu și D. Șerbănescu încă nepublicate

27. săpături G. Trohani

28. M. Babeș – Dacia, 19, 1975, p. 125-139

29. V. Sârbu – Istros, v, 1987, p. 159-162 ultimul raport

30. D.V. Rosetti – PMMB, 2, 1935, p. 7, 15-18, 49-50; M. Turcu – op. cit., p. 67, nr. 175. La p. 50, nr. 48 menționează o stațiune la Ciurel cu șanț și val pe baza unei informații de la D.V. Rosetti.

31. săpături Dragomir Popovici încă inedite

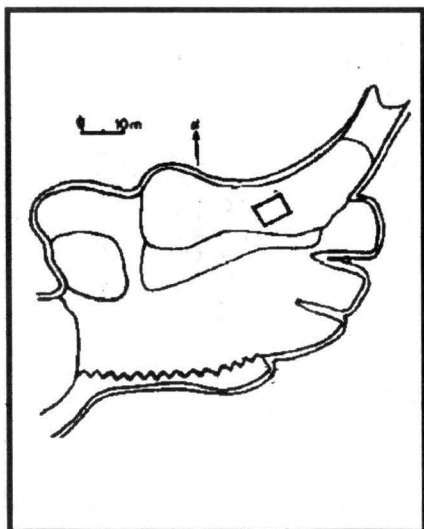
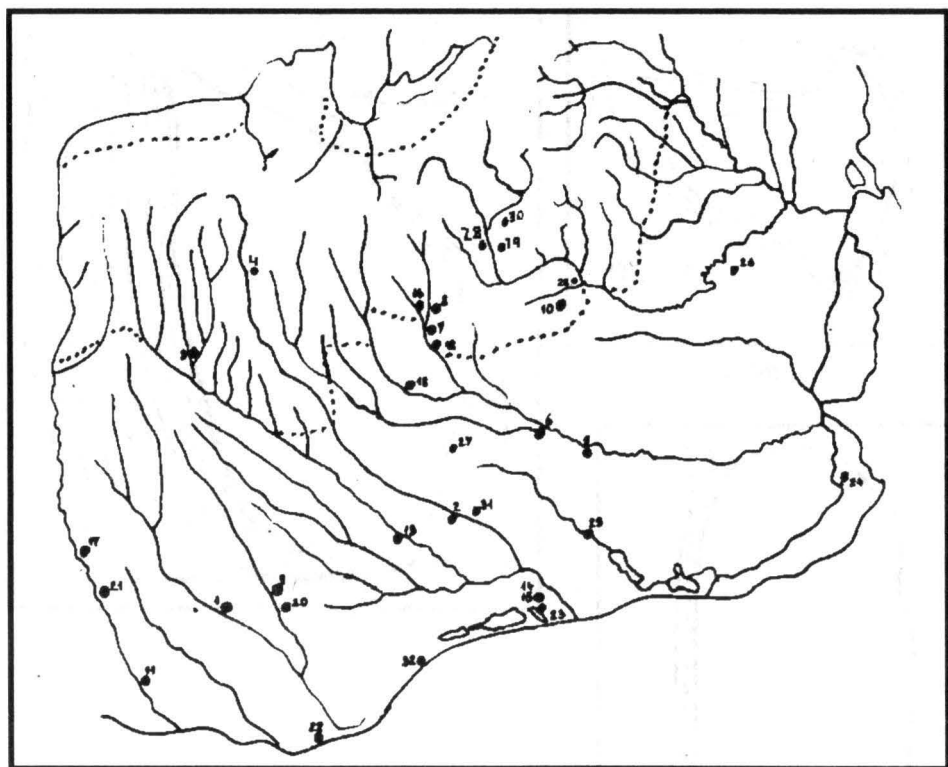
32. G. Trohani – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, 3-4, 1987, p. 53-61 ultimul raport

33. H. Dumitrescu – Raport MNA, 1944, p. 48-50

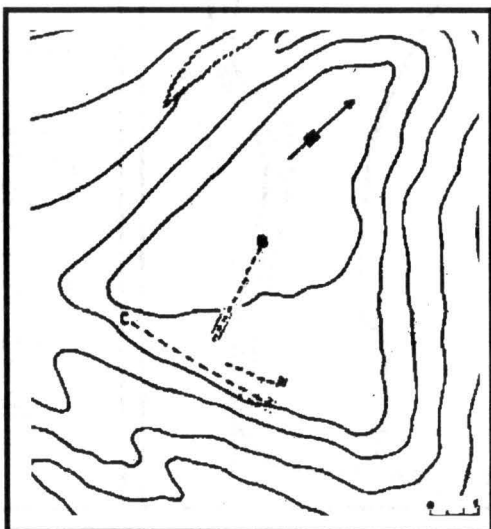
34. V. Leahu – Cercetări Arheologice în București, 1963, p. 15-47

35. M. Turcu – op. cit., p. 54, nr. 83 b; săpături recente Em. Alexandrescu

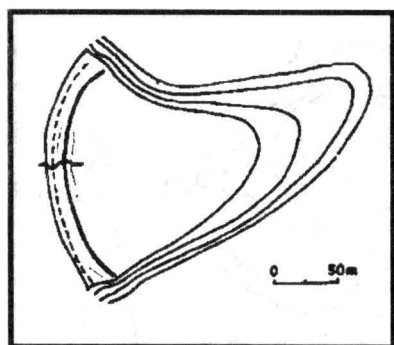

Cetățeni

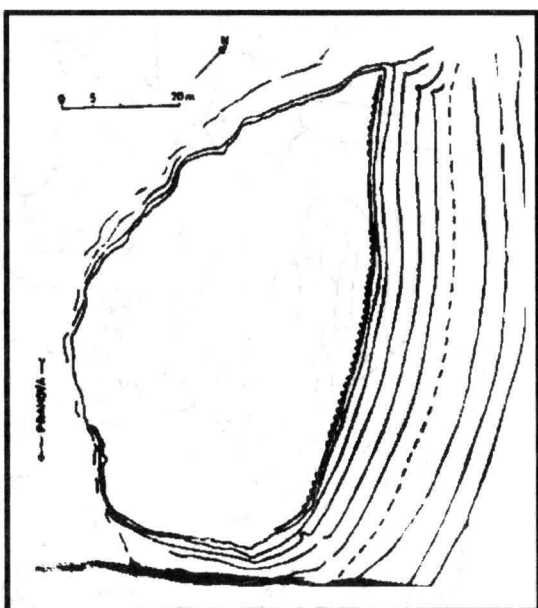

Radovanu

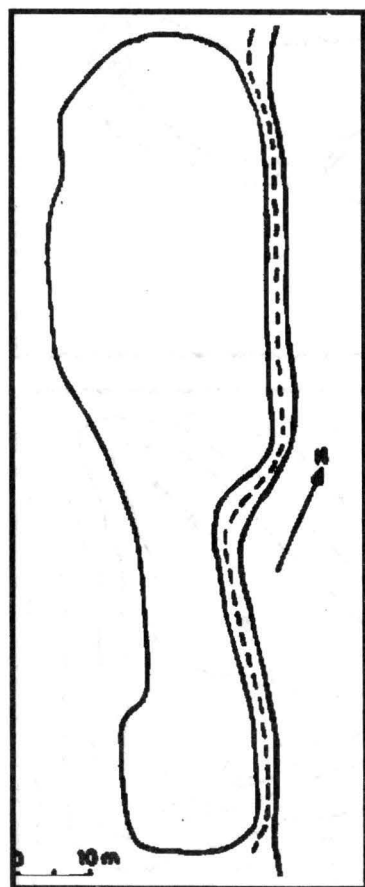
Fig. 1.

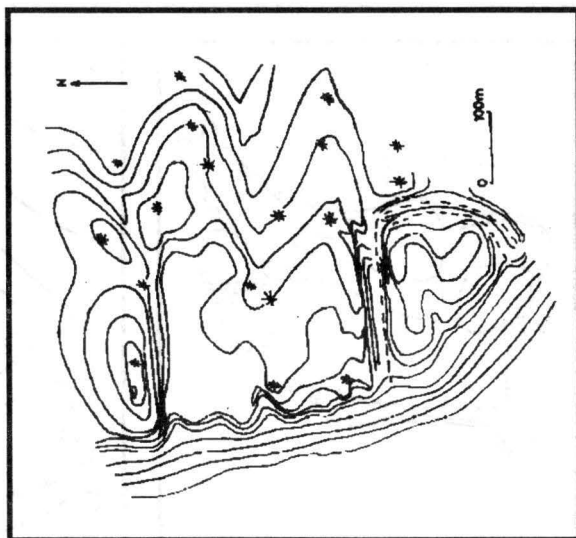
Albești

Tinosu

Sprâncenata

Zimnicea

Fig. 2.

**ETABLISSEMENTS GÉTO-DACES PROTÉGÉS NATURELEMENT OU À
L'AIDE DES FORTIFICATIONS EN VALACHIE**

R é s u m é

D'après différents auteurs les établissements géto-daces ont été classifiés en plusieurs sortes. Mais, malheureusement on doit constater que un nombre très petit d'entre eux ont été étudiés à l'aide des fouilles archéologiques. Ainsi seulement 23 établissements sont supposés d'être fortifiés. Ceux des IV e-III e siècles av. J. C. sont prédominants sur le cours moyen du Teleorman et sur celui inférieur de l' Argeş. Ceux du II e-I er siècles av. J.C. sont en petit nombre mais répandus dans toute la zone étudiée.

En ce qui concerne le terrain prédominants sont ceux qui occupent des promontoires et après ceux situés sur le sommet des collines. La technique de construction est relativement simple – fossé et vallum. Les briques et la pierre sont rarement utilisées. La palissade se rencontré relativement souvent. Intéressante est de même l'utilisation des sols alternatifs dans la structure des vallus.